

Socialdepartementet

Remiss av delbetänkandet En stärkt försörjningsberedskap för hälso- och sjukvården (SOU 2021:19)**Sammanfattning**

Region Gotland ställer sig, i allt väsentligt, bakom utredningens presenterade förslag till förbättrad försörjningsberedskap och till ändringar i hälso- och sjukvårdslagen som anger lagerhållning och målsättning för vilken vård som kan ges under kris och krig.

Gotland har med sitt ö-läge och befolkningsunderlag en stor utmaning att upprätthålla en god hälso- och sjukvård när det uppstår störningar i nationella och globala logistikflöden och frågan om försörjningsberedskap är genom pandemin högaktuell.

Ö-läget gör Gotland mer sårbart för störningar i distributionskedjan från fastlandet, ett omfattande oväder kan räcka för att störningar ska uppstå. Avsaknad av reservhamn på Gotland och beroendet av flygförbindelser gör ön mycket sårbar.

Under sommarhalvåret mer än dubblas befolkningen på ön vilket ökar belastning på infrastruktur och inte minst på den gotländska hälso- och sjukvården.

Gotland är också en militärstrategiskt viktig ö och de senaste åren har totalförsvaret på Gotland utvecklats och kommer att vidareutvecklas under den kommande försvarsbeslutsperioden. Totalförsvarsarbetet finansieras idag i huvudsak genom statsbidrag som till stor del bygger på ersättning per capita, vilket missgynnar Gotland.

Avsaknad av reservhamn för den ur försörjningssynpunkt så viktiga färjetrafiken till och från Gotland medför ett ökat behov av lager och tillverkningsberedskap på ön för att förstärka den gotländska beredskapen vid alla typer av samhällsstörningar inklusive höjd beredskap och krig.

Region Gotland anser att det ska vara möjligt att samverka med andra regioner för omsättningslagring, framförallt på de artiklar som det ska finnas sex månaders lager på för att minska risken för kassation. Det bör vara tydligt att initiala inköpskostnaden för lagren ska bekostas av staten och inte av regionerna själva.

Region Gotlands generella ståndpunkt är att det behövs en myndighet med övergripande ansvar i hälso- och sjukvårdens försörjningsfrågor. Denna funktion bör tillföras Socialstyrelsen, som redan idag har expertis och ett stort ansvar inom hälso-

och sjukvården nationellt. Myndigheten bör också få befogenheter för att kunna leda och inrikta vården ur ett nationellt perspektiv. Dessa befogenheter bör också kunna nyttjas i kris och inte bara vid höjd beredskap.

Slutligen ställer Region Gotland sig frågande till utredningens förslag att Länsstyrelserna ska ha uppgiften att rekommendera intag av jodtabletter vid kärntekniska olyckor. I utredningen har man funnit att det finns juridiskt stöd för inköp och distribution, men det finns inget i utredningen om vårdgivaransvar eller efterspel. Region Gotland anser att det är en medicinskt ansvarig som ska ge en sådan rekommendation. All annan läkemedelsrekommendation kommer från vården och så bör även ske vid en kärnteknisk olycka.

Yttrande

Kapitel 5.3.2

Gotland får idag i stort sett alla sina varor genom Visby Hamn. Det finns i dagsläget ingen reservhamn på Gotland. Detta gör att lagerhållningen enligt nivå 3 och nivå 4 enligt utredningens förslag kanske inte når Gotland, framförallt om den säkerhetspolitiska situationen i Östersjön skulle bli sämre. Det saknas en plan i utredningen för hur själva distributionen ska gå till, samt en risk- och konsekvensanalys över det faktum att Gotland endast har en hamn.

Vidare anser Region Gotland att även regionerna själva också aktivt ska arbeta med en tillverkningsberedskap (nivå 4). Begreppet bör också utvidgas med "tjänste-beredskap" (jämför tidigare K-företag, se nedan under 10.6) då exempelvis tvätterier, städ och transporter är något som kan behöva skötas med hjälp av lokala näringslivet.

Kapitel 5.4.1-3

Region Gotland ställer sig positiv till utredningens förslag att regionerna ska ha en beredskap för att kunna utföra den vård som inte kan anstå även i krig och att de medicinska behandlingsresultaten så långt möjligt ska motsvara den nivå som gäller vid fred. Region Gotland anser dock att de logistiska och ekonomiska utmaningarna som därav följer tydligt måste adresseras. Kostnadsansvaret ska ligga på staten. Vidare bör det tydliggöras vilken vård som inte ska bedrivas.

Region Gotland ställer sig bakom förslaget att Socialstyrelsen bemyndigas meddela föreskrifter. Detta bör också förstärkas med att Socialstyrelsen får i uppgift att bedriva nationell strategiskt och normativ ledning samt samordning vid särskilda händelser, i kris och krig efter beslut av regeringen.

Kapitel 5.5

Region Gotland anser att staten genom Socialstyrelsen ska ha huvudansvaret för hälso- och sjukvårdens försörjningsberedskap. Staten är geografiskt områdesansvarig för hela riket och har således också ett ansvar för sjukvården i riket, precis som regionerna har i sitt län. Region Gotland anser att krigsförberedelser är statens uppgift och ska då finansieras med statliga medel. Vidare bör likhetsprincipen tillämpas, så sjukvården bör ledas av de myndigheter som har medicinsk kompetens och är vana att arbeta med vårdens frågor.

Kapitel 6.4

Region Gotland står bakom förslaget att Socialstyrelsen är ansvarig för styrning och förvaltning av statliga beredskapslager. Det behöver samverkas med regionerna och framtas tydlig rutin för hur regionerna med kort varsel får tillgång till beredskapslaget vid särskild händelse, kris eller krig.

Kapitel 7.1.3-4

Region Gotland är positiv till utredningens förslag till förtydligandet av vårdgivarnas ansvar för den verksamhet de bedriver för att god vård ska kunna ges.

Region Gotland anser att det ska vara möjligt att samverka med andra regioner för omsättningslagring, framförallt på de artiklar som det ska finnas sex månaders lager på. För en liten region är det mycket svårt att omsätta ett stort lager och risk för kassation uppstår. Vidare bör det vara tydligt att inköpskostnaden och kringkostnader för lagret ska bekostas av staten och inte av regionerna själva.

Kapitel 7.3

Region Gotland håller med utredningen om att det bör vara möjligt att ha läkemedel hemma, men att det bör utökas till 3 månader istället för 1 månad. Precis som utredningen skriver så måste de som är kroniskt sjuka och behöver stadigvarande medicinering hållas borta från den akuta vården så länge som möjligt, samtidigt som det mänskliga beteendet gör att många väntar med att hämta ut sina läkemedel. Genom att ha ett generellt läkemedelsuttag som är ”sällan men stort” ökar totalmängden tillgängliga doser ute i samhället i genomsnitt.

Utgångspunkten för planeringen av totalförsvaret är, enligt Totalförsvarspropositionen 2021-2025, att kunna hantera en säkerhetspolitisk kris i minst tre månader. Denna utgångspunkt bör då också gälla i frågan om läkemedelslagring i hemmet, under förutsättning att patientsäkerheten inte hotas och det är lämpligt för patienten i övrigt.

Region Gotland anser att MSB bör få ett tydligare ansvar att informera om god hemberedskap när det gäller läkemedel och sjukvårdsartiklar.

Kapitel 8

Region Gotland håller med utredningen att sjukvårdsprodukter och läkemedel måste finnas tillgängligt enkelt och snabbt. Dock behöver man särskilt beakta Gotlands geografiska läge och utsatthet som ö. Man bör därför tidigt planera för hur distribution ska göras till Gotland, alternativt beredskapslagra på ön. Gotlands militärstrategiskt viktiga läge gör att det ligger i hela landets intresse att Gotlands sjukvård kan fungera. Därför bör det finnas både statligt säkerhetslager (nivå 3) och tillverkningsberedskap (nivå 4) på ön.

Kapitel 9

Region Gotland anser att generiska produkter och läkemedel ska anges vid framtagandet av förteckningar på lagringsskyldiga varor. Detta för att kunna använda det regionens verksamheter kan och känner i vardagen så långt möjligt.

Införandet bör nationellt ske succesivt med angivande av tidsintervall för mini- och maxinivåer för att inte bidra till nationell brist. Gotland bör prioriteras pga ö-läget.

Kapitel 10.6

Region Gotland stöder förslaget om införande av modern motsvarighet till företagsplanläggning och K-företag och att förutsättningar för sådant system utreds.

Kapitel 12.4

Region Gotland ställer sig bakom utredningens förslag att ransonering i någon form även behöver kunna göras i fredstid. Dock saknas det en bestämmelse om att en myndighet eller regeringen kan ålägga en vårdgivare att inventera och i förkommande fall returnera material eller läkemedel. Det bör också vara möjligt att begära handräckning i fall vårdgivaren inte utför uppgiften. Denna åtgärd är en kraftigare åtgärd än den omfördelning som beskrivs i kapitel 12.4.7 och ska dessutom gälla även

för privata aktörer. Det skulle också vara ett komplement till förfogandelagen som i sin tur bara gäller i krig eller krigsliknande tillstånd.

Region Gotland är positiv till utredningens förslag om att de tidsbegränsade föreskrifterna som LäkeMedelsverket har beslutat avseende omfördelning vid brist av läkemedel mellan öppenvårdsapotek och sjukhusapotek under covid-19 bör gälla tills vidare.

Kapitel 13.3

Region Gotland anser att det bör regleras hur många beredskapsapotek det ska finnas i ett län per capita, samt att det totala antalet beredskapsapotek i ett län inte får understiga två. Gotland är per capita Sveriges minsta region men behöver givet sitt strategiskt viktiga läge fler än ett beredskapsapotek.

Region Gotland ser det som angeläget att denna fråga bereds i nära samarbete med regioner och kommuner.

Kapitel 14

Region Gotland delar utredningens förslag att en central myndighet bör ha uppgiften att upphandla och lagrhålla jodtabletter. Dock bör beslutet att rekommendera intag av dessa tabletter fattas av medicinskt ansvarig inom regionen eller på nationell nivå. Även om lagen idag ger utrymme för att den statliga räddningsledaren ska ge rekommendationen, är det också en fråga om att vara konsekvent med att medicinska råd och rekommendationer alltid kommer från sjukvården.

Distribution och fördelningsplanering till allmänheten är dock något som Länsstyrelserna bör ha kvar som ansvar, men beslutet att ge råd om att inta ett läkemedel måste alltid komma från sjukvården. Det är en viktig princip i Sverige och detta borde gälla även vid kärntekniska olyckor. Dessutom bör sjukvården själv ha tillgång till en stor mängd jodtabletter för att kunna ge sin egen personal och de patienter som kommer söka vård, innan omfattningen av händelsen har blivit helt klarlagd.

Regionstyrelsen

Eva Nypelius
Ordförande Regionstyrelsen

Peter Lindvall
Regiondirektör